

ענג שבת

פרשת שופטים - כי תצא - כי תבא

עלון מס' 22 (1389)
(שנה שלושית ותשע)

לעילוי נשמת אספירנס תקוה דורף ז"ל יהי זכרה ברוך!

ה' באלול ה'תשפ"ה
(29.08.2025)

לימוד זכות על ישראל

פרשת שפטים פותחת במצוות מינוי הדיינים - "שפטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק". באופן פשוט הציווי לשופטים הוא לשפוט בצדק. בשביל שיוכלו לשפוט בצדק הם צריכים להיות בקיאים בהלכות דינים ועדות. הם צריכים לקבל את הטענות בצורה שווה, שלא יהיו רכים לאחד וקשים לאחר. הם צריכים לדעת איזו עדות מתקבלת ואיזו לא. הם צריכים לדעת איך לפסוק את הדין כהוגן. בדרך זו מסבירים הספורנו ורבינו בחיי. אך מדרש תנחומא חושף בפנינו רובד נוסף. התורה לא דורשת מהשופטים והמנהיגים רק את הצד המשפטי ההלכתי אלא גם את הצד האמוני המוסרי. "ושפטו את העם משפט צדק" - שיהיו מטין את העם לכף צדק. אמר רבי יהודה ברבי שלום שיהיו מטין ומלמדין עליהם זכות לפני הקב"ה. ממי אתה למד - מגדעון בן יואש, שבימיו היו ישראל בצרה, והיה הקב"ה מבקש אדם שילמד עליהם זכות ולא היה מוצא, שהיה הדור דל במצוות ובמעשים. כיון שנמצא זכות בגדעון שלימד עליהם זכות, מיד נגלה עליו המלאך, שנאמר: ויבא אליו מלאך ה' ויאמר לו לך בכחך זה (שופטים ו, יד) - בכח זכות שלימדת על בני. הוי, ושפטו את העם משפט צדק - שיהיו מלמדין זכות על הדור.

השופט צריך להאמין בכוחו של העם. יש לו תפקיד. עיני העם נשואות אליו. לא תמיד העם נמצא במצב הרוחני הכי מוצלח, ולפעמים ישנו דור דל במצוות ובמעשים. אך תפקיד השופט והמנהיג הוא ללמד זכות על הדור. לילקוט שמעוני (שופטים רמז ס"ב) מופיע אף יותר מכך: "וכיון שלימד סנגוריא על ישראל אמר הקב"ה דין הוא שאגלה אני בכבודי עליו, שנאמר ויפן אליו ויאמר לו לך בכחך זה. אמר לו הקב"ה יש בך כח ללמד סנגוריא על ישראל בזכותך הם נגאלים שנאמר והושעת את ישראל". לילקוט שמעוני מלמד אותנו שלא רק שגדעון זכה למעלת הנבואה בזכות שלימד זכות על ישראל, אלא בזכות הלימוד זכות של גדעון ישראל נגאלים. למדנו מכאן שלימוד זכות הוא לא רק התבוננות בעין טובה על המציאות שבונה במתבונן עצמו מידות טובות (ודאי שגם זה נכון). אדם המלמד זכות על חבריו מחפש את הדברים הטובים שימצא בו. גם כאשר לפעמים נראה שישנם דברים שליליים, הוא מחפש לדון אותו לכף זכות ולחפש את הצד הטוב. לימוד זכות הוא דבר אקטיבי שפועל על האדם שמלמדים עליו את הזכות.

אך דבר זה צריך ביאור. אם באמת האדם פעל טוב - מה הקב"ה צריך שאנחנו נספר לו את זה, הרי אין דבר שנעלם ממנו. ואם האדם לא פעל טוב - האם אנחנו צריכים לומר זכות שאינה נכונה? האור החיים הקדוש בפרשת ראה (דברים יב, כח) מלמד אותנו יסוד חשוב. הגמרא במסכת חגיגה מספרת שאלהו הנביא פוגש את רבה בר שילא ואומר לו שלא אומרים בעולם העליון שמועות מפי רבי מאיר בגלל שלמד תורה מאחר (אלישע בן אבויה). שאל רבה בר שילא מדוע - הרי רבי מאיר רימון מצא תוכו אכל וקליפתו זרק? אמר לו אליהו - עכשיו אומרים שמועות משמו של רבי מאיר.

שואל האור החיים הקדוש - "ואם תאמר הקב"ה מתחילה מה סבר ולבסוף מה סבר? דע כי יקפיד ה' על האדם בעשותו דבר שלא יהיה בו נקי אלא מה' ולא מאדם ויחשוב לו לחטא עד שיהיה נקי מה' ומאדם". לכן כל עוד לא לימד רבה בר שילא את טעמו של רבי מאיר היה נקי מה' אבל לא מישראל. "ואחר שנאמר בישיבה של מטה טעם לשבח במעשיו, נכנס בגדר והייתם נקיים גם מישראל".

האמת הפנימית של זכותם של ישראל קיימת תמיד לפני הקב"ה, וכאשר אנו מלמדים זכות על ישראל אנו חושפים את האמת הזאת ומוציאים אותה לפועל. הרב בעז בארי, ר"מ בישיבת עטרת נחמיה, נחלת יצחק, תל-אביב

מועדי השבת שופטים

ער"ש מוצ"ש	י-ם
18.31 - 19.43	ת"א
18.46 - 19.45	חיפה
18.38 - 19.45	ב"ש
18.48 - 19.45	אילת
18.41 - 19.43	

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת שופטים - יום ו'	עלות השחר
4.45 - 4.40	זמן הנחת תפילין
5.29 - 5.25	הנץ החמה (מישור)
6.15 - 6.19	הנץ החמה (הנראה)
6.23 - 6.19	ס"ז ק"ש מג"א
8.40 - 8.42	ס"ז ק"ש הגר"א
9.27 - 9.28	חצות היום
12.41 - 12.39	מנחה גדולה
13.14 - 13.11	שקיעת החמה
19.07 - 19.00	צאת הכוכבים ב'
19.57 - 19.50	

דף יומי: עבודה זרה עג - הוריות ד

מועדי השבת כי תצא

ער"ש מוצ"ש	י-ם
18.22 - 19.34	ת"א
18.38 - 19.36	חיפה
18.29 - 19.36	ב"ש
18.40 - 19.36	אילת
18.33 - 19.34	

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת כי תצא - יום ו'	עלות השחר
4.46 - 4.51	זמן הנחת תפילין
5.30 - 5.33	הנץ החמה (מישור)
6.20 - 6.23	הנץ החמה (הנראה)
6.24 - 6.27	ס"ז ק"ש מג"א
8.42 - 8.44	ס"ז ק"ש הגר"א
9.28 - 9.29	חצות היום
12.39 - 12.37	מנחה גדולה
13.11 - 13.08	שקיעת החמה
18.58 - 18.50	צאת הכוכבים ב'
19.48 - 19.40	

דף יומי: הוריות ה - יא

מועדי השבת כי תבא

ער"ש מוצ"ש	י-ם
18.13 - 19.24	ת"א
18.28 - 19.26	חיפה
18.20 - 19.26	ב"ש
18.31 - 19.27	אילת
18.24 - 19.25	

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת כי תבא - יום ו'	עלות השחר
4.52 - 4.56	זמן הנחת תפילין
5.34 - 5.38	הנץ החמה (מישור)
6.24 - 6.28	הנץ החמה (הנראה)
6.28 - 6.32	ס"ז ק"ש מג"א
8.44 - 8.45	ס"ז ק"ש הגר"א
9.29 - 9.30	חצות היום
12.37 - 12.34	מנחה גדולה
13.08 - 13.05	שקיעת החמה
18.49 - 18.41	צאת הכוכבים ב'
19.39 - 19.31	

דף יומי: הוריות יב - זבחים ה

עורך עו"ד שמואל כהן

כתובת: רח' פאת השולחן 8, תל-אביב
טל: 03-5234063, פקס: 03-5234063
דוא"ל: smuladv@netvision.net.il

העלון מוקדש לזכר ולע"נ חוזה מנדל לקס

בת אברהם משה ז"ל,
נפטרה ב-י"א באלול תשע"ד. יהי זכרה ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ רבקה לווהנולר ז"ל,

נפטרה ב-כ"ה באלול תשפ"ב.
יהי זכרה ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ חיים בן שלמה אבישי ז"ל,

נפטר במחש"ק פרשת שופטים ג' באלול תשס"ג.
יהי זכרו ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ ר' שלום בן יהודה פרידלנדר ע"ה ז"ל,

נפטר ב-י"ב באלול. יהי זכרו ברוך!

שבת פרשת שופטים

ההפטרה: "אנכי אנכי" (ישעיהו נא, יב).

במנחה פרקי אבות: ו'

שבת פרשת כי תצא

ההפטרה: "דני עקרה" (ישעיהו נד, א).

במנחה פרקי אבות: א' - ב'

שבת פרשת כי תבא

ההפטרה: "קומי אורי" (ישעיהו ס, א).

במנחה פרקי אבות: ג' - ד'

א' באלול: התחלנו לתקוע בשופר ולומר "לדוד ה' אורי".

אמירת סליחות: בקהילות הספרדים מראשית חודש אלול, מחצות הלילה או מלפני אשמורת הבוקר עד אור הבוקר, חוץ מימי שבת וראש חודש.

במוצ"ש אחרי פרשת כי תבא ישכימו בני עדות אשכנז לאמירת סליחות.

מסורת היא, שאמירת הסליחות באשמורת הבוקר, קודם עלות השחר, רצויה ביותר, כי עת זו היא "עת רצון" והקב"ה קרוב אז לכל קוראיו. ברוב המקומות לא מקפידים בכך (מטה אפרים תקפא, יא. גם המשנה ברורה בהלכות הסליחות מציין זאת). ביום הראשון, כשמתחילים בסליחות, מקדימים כדי לומר את הפזמון "במוצאי מנוחה", "בזעקתם בעוד ליל", "ורצה עתירתם בעמדם בלילות", לזעוק ולעתור דוקא כשעדיין עוד לילה.

מכל מקום אם לא אמרו הסליחות בעוד ליל או לפני עלות השחר אפשר לומר לאחר מכן אלא שעליו לדלג על התיבות המזכירות "עוד ליל" או "באשמורת הבקר", וכו', שלא יהיה נראה כדובר שקר.

גם מי שקשה לו להשכים קודם עלות השחר יכול לומר סליחות כבר מחצות הלילה ואילך. אך קודם לכן אין לומר סליחות (משנה ברורה תקסה, יב. שערי תשובה תקפא, א).

עיקר התפילה: בעל לקט יושר (חלק א, עמ' קכח) כתב מדרשה של רבו: "ואמר, מקצת בני אדם עומדים לסליחות ואחר כך הולכים לצרכיהם, או ישנים ולא באו לבית הכנסת לברכו ולקדושה. הם טועים, כי התפילה בכל יום באה במקום התמיד, והיא עיקר יותר מהסליחות, כי הסליחות אינם באים רק כדי שיהא התפילה לרצון..."

המתפלל ביחידות יכול לומר כל הסליחות, מלבד י"ג מידות, אבל יכול לאמרה בניגון ובטעמים כקורא בתורה. גם את הבקשות הנאמרות בארמית לא יאמר המתפלל ביחידות, (משנה ברורה תקפא, ד).

וכן אותם הבקשות שהן בלשון תרגום, כגון "מחי ומסי" וכו' ו"מרן די בשמא" וכו', לא יאמר כשאין שם מניין עשרה [אליה רבה]. כתב אבודרהם: "ויקרא בשם ד", יש להפסיק מעט בין "בשם" ובין "ד". אם אין מניין בעת אמירת "אשרי", יאמר סליחות, וכשיבואו מניין יאמרו קדיש באמצע סליחות. אם היה מניין בתחילת אמירת הסליחות ולבסוף יצאו מקצתן, יש לומר קדיש אחר הסליחות, ועקץ מה שנתבאר בסימן נ"ה [פמ"ג].

אבל: תוך י"ב חודש על אביו ואמו [או תוך שלושים על שאר קרובים] אסור לעבור לפני התיבה בראש השנה ויום הכיפורים, דהא דינם כרגלים לכל מילי. אבל בימי הסליחות, אפילו בערב ראש השנה ועשרת ימי תשובה, מותר. [ובדליקא חזן אחר, שרי אפילו בראש השנה ויום הכיפורים].

אין לומר י"ג מידות טרם חצות הלילה. כמו כן לא נופלים אפיים בלילה. לכתחילה יש להמתין עד סמוך להנץ החמה. מכל מקום יש מתירים ליפול מחצות

הלילה (שולחן ערוך קלא, ג. משנה ברורה יח-ט). אפשר, וכך צריך לנהוג, לומר את הפסוקים מבלי ליפול אפיים טרם חצות.

טוב לעמוד בשעת אמירת הסליחות (מטה אפרים תקפא, יח).

נטילת ידיים וברכות התורה

המשכימים לסליחות - יש לברך ברכות על נטילת ידיים ואשר יצר וברכות התורה קודם הסליחות (משנה ברורה מו, כז). המברך על נטילת ידיים לפני הסליחות לא יחזור ויברך אח"כ כשאומר הברכות.

אם קם לסליחות קודם עלות השחר אף שכבר נטל ידיו וגם בירך על נטילת ידיים כנ"ל, עליו ליטול ידיו שנית לאחר עלות השחר (לא צריך לעשות זאת באמצע הסליחות כשהגיע זמן עלות השחר אלא ימתין עד אחרי הסליחות), אך לא יחזור לברך שנית (משנה ברורה ד, יד וברמ"א). אם לא ברך על נטילת ידיים קודם עלות השחר, קודם הסליחות, יצא ידי חובת נטילת ידיים שקם מהשניה, וגם אם לא ברך הפסיד כבר את החיוב "וצונו" (על נטילה בהשכמה) וספק ברכות להקל. כתב שם במשנה ברורה (ס"ק לג) שיעשה צרכיו קודם התפילה כדי שיתחייב בברכה ואז יטול ידיו שנית ויברך על נטילת ידיים.

הראוי להיות ש"ץ לסליחות (ולימים נוראים)

לכתחילה יש לדקדק ולבחור ש"ץ לאמירת סליחות ולימים נוראים, איש הגון, גדול בתורה ובמעשים טובים, וראוי שיהיה בן שלושים (במשנה ברורה תקפא, יב מציין שמגיל שלושים היה ראוי בן לוי לעבודה בבית המקדש, ותפילה כנגד עבודה), והיו לו בנים, שאז לבו נכנע יותר (משנה ברורה תקפא, א ברמ"א). בהמשך במשנה ברורה (שם ס"ק יג) אומר "מיהו כל ישראל כשרים להיות ש"ץ", אבל אומר שקודם לכולם בן תורה וירא ושמים, רק שיהיה מרצה לציבור המתפללים. ואם יש חשש למחלוקת לא יהיה ש"ץ, אף שמחמת כן יתפלל אדם שפחות הגון, אבל מרצה לציבור (משנה ברורה שם).

הרמ"א ציין שיש מקומות נוהגים שש"ץ העובר לפני התיבה בסליחות, יעבור לפני התיבה בכל תפילות היום. (ראה גם משנה ברורה שם, די). הנימוק הוא שלא יראה כאילו שמזלזלים בתפילות לעומת הסליחות, שרק להם יש לחזר אחרי הגון וגדול בתורה. לדעת המגן אברהם הוא אפילו קודם למהלל ולאבל. בערוך השולחן (תקפא, ו) כתב שאין נוהגים מנהג זה.

טלית בסליחות

ש"ץ צריך להתעטף בטלית לאמירת סליחות (משנה ברורה שם בס"ק ו) ויברך. אם מדובר על לפני הזמן (עד שיכיר את חבריו במרחק ארבע אמות), מוטב שיקח טלית מחבירו ויכוון שלוקח רק לכבוד אמירת הסליחות, ואז יצא מספק ברכות, שבאופן זה לדברי הכל אין צריך לברך על הטלית (משנה ברורה יד, יא. תקפא, ו).

ראוי להדגיש בענין הברכה על עטיפה בטלית: אם אין לו טלית של חבר, יתעטף בטלית שלו בלי ברכה, וכשיאיר היום ימשש בציציות ויברך עליה (משנה ברורה יח, ג ברמ"א וס"ק יא. תקפא בשער הציון ה). גם לאחר שהגיע זמן חיוב בציצית, במשך כל השנה, כשלוקח טלית של חברו, יכוון שלוקחו רק לכבוד אותו ארוע ולא התכוון לקנותו (כמו בנטילת ארבע מינים למשל), ואז לכל הדעות לא יברך עליה. טלית של בית הכנסת דינו כטלית שלו (משנה ברורה יד, יא). במשנה ברורה שם בביאור ההלכה כתב שטלית של ציבור צריך לברך עליה. אך בהמשך הביאור ההלכה מוסיף שאפשר שאם התעטף בטלית של ציבור לזמן מועט מפני כבוד התורה (כמו לעליה לתורה במנחה בשבת) אין זה לבישה המחייבת לברך.

גוי שבת

האם מותר לבקש מגוי להדליק מזגן? לכבות אזעקה של רכב או חנות? לפתוח כרטיס מגנטי בחדר מלון? להדליק פלטה או אור בבית הכנסת?

חכמים אסרו על יהודי ליהנות ממלאכה שנעשתה עבורו על ידי גוי בשבת. הרמב"ם הסביר שהטעם לכך הוא כדי שלא תהא שבת קלה בעיני העם, ואילו רש"י ביאר שמדובר באיסור שליחות - פעולה שהגוי עושה נחשבת כאילו היהודי שלח אותו ("שעושהו שלוחו ממש"). הסמ"ג ייחס את האיסור לגזירת הכתוב על פי המכילתא, אך בשער הציון (רמ"ג סק"ז) הביא אחרונים רבים שגרסו שאין זה אלא איסור מדרבנן. עם זאת, בגמרא מופיעים מצבים שבהם הותרה בקשה מגוי. כך למשל, חולה שאין בו סכנה רשאי לבקש מגוי לעשות עבורו מלאכה (שבת קכט, א), מותר לבקש מגוי לכתוב שטר קניין לקניית בית בארץ ישראל, ולשם מצוות ברית מילה הותרה בקשה למלאכה האסורה מדרבנן בלבד. לעומת זאת, בית שעלה באש, אסרו לבקש מגוי לכבותו. הרמב"ם סבר שאין לנסות לנסח כללים כוללים מתוך הסוגיות, שכן איננו יודעים לשקול מצווה אחת מול אחרת [שאין אנו שוקלים מצות זו בזו ואין אנו יודעים מתן שכרה של מצוה כדי שנאמר כמו שהתירו זו נתיר אף זו]. (שבת קלב, ב). פוסקים אחרים אכן יצרו כללים. בעקבות הרמב"ם, פסק השולחן ערוך שמותר לבקש מגוי לעשות מלאכת דרבנן לצורך קצת חולי, לצורך גדול או לצורך מצווה (שז, ה), ואף כתב שמותר בין השמשות לבקש מגוי לצורך "דבר מצוה או דחוק" כגון להדליק נר לשבת. יש מהראשונים, כמו בעל העיטור ובה"ג, שסברו שמותר לבקש מגוי אף על מלאכת תורה לצורך מצווה. לפי כללים אלה, במקרים של צורך גדול ניתן לבקש מגוי לעשות מלאכת דרבנן, למשל להדליק מזגן בחום כבד ומצער, לכבות מנוע רכב שנשאר דולק כדי למנוע הפסד (ילק"י סי' רע"ו), לכבות אזעקה מטרידה או לפתוח דלת מלון עם כרטיס מגנטי כאשר אין דרך אחרת (מנחת יצחק). במלאכות האסורות מן התורה, ההיתר מצומצם יותר: לשיטת בעל העיטור ובה"ג, מותר לבקש זאת לצורך מצווה, ואמנם הרמ"א (רע"ו, א) כתב שלכתחילה יש להחמיר כי רוב הפוסקים חלקו עליו, אך רבים נהגו לסמוך על בעל העיטור להקל בהדלקת נרות שבת לצורך סעודת שבת. המשנה ברורה הוסיף שבמצווה דרבים, כמו תיקון עירוב שנפל (סקכ"ה) לפיכך תהיה מותרת גם הדלקת אור (באמצעות גנרטור או נורת להט) בבית הכנסת לצורך מצווה דרבים.

בבית פרטי, כאשר יש צורך גדול אך אינו צורך רבים, ניתן לצרף היתרים נוספים כדי לבקש מגוי לעשות מלאכות דאורייתא (כגון הדלקת פלטה שבת). בשעת בין השמשות (13.5 דק' אחר השקיעה) התירו מלאכה דאורייתא לצורך גדול, ולפי דעת ר"ת בין השמשות נמשך כשעה לאחר השקיעה, ולדעת האג"מ (או"ח ד, סב) במחלוקת הפוסקים מותר לבקש מגוי. נוסף על כך, כשיש אורחים ועלול בעל הבית להתבייש בפניהם, התירו חכמים איסור דרבנן מפני כבוד הבריות. כמו כן, קטן נחשב כחולה שאין בו סכנה, ולכן הרמ"א התיר לבקש מגוי להדליק נר "לצורך קטנים" (רע"ו, א), ואף לבשל עבורו, ומכאן שגם הדלקת פלטה תותר אם יש בבית ילדים הזקוקים לה. פתרון נוסף הוא לבקש מהגוי לחבר את שקע הפלטה לשעון שבת שאיסורה רק מדרבנן, וההדלקה תתרחש מאוחר יותר באופן עקיף בלבד (גרמא) לסיכום, בקשה מגוי בשבת מותרת בעיקר במלאכות דרבנן לצורך מצווה, לצורך גדול או לחולה שאין בו סכנה. במלאכות דאורייתא, ההיתר אפשרי לצורך מצווה דרבים. לעיתים ניתן לצרף גם צירופים נוספים כגון זמן בין השמשות, כבוד הבריות, או כשמדובר בילדים.

גדעון בן יואש: המנהיג שסירב למלוכה

בתקופת השופטים, שהתאפיינה באנרכיה מחזורית, התרחש אירוע חסר תקדים. לראשונה בהיסטוריה הישראלית, העם פנה למנהיג והציע לו מלוכה תורשתית: "משל בנו גם אתה גם בנך גם בנך כי הושעתנו מיד מ'מדן' (שופטים ח: כב). המנהיג היה גדעון בן יואש, והצעה זו נראתה כיישום מושלם של הוראות התורה: "כי תבא אל הארץ... ואמרת אשימה עלי מלך" (דברים יז: יד). מדוע סירב גדעון להצעה זו, למרות הצלחותיו המרשימות?

הסיפור מתחיל במשבר קיומי. מדין, עמלק ובני קדם יצרו קואליציה שדחקה את בני ישראל למערות והרסה את הכלכלה הישראלית. כל שנה האויבים פשטו בעת הקציר והשמידו את התוצרת החקלאית. גדעון הפגין כישורי מנהיגות מרשימים. כשמלאך ה' הופיע בפניו, הוא הפגין זהירות מנהיגותית - דרש הוכחות נוספות כשהמשימה כללה סיכון לכל העם, בניגוד לפעולות אישיות שביצע מיד.

גדעון ידע לגייס קואליציה רחבה, אך כשה' דרש לצמצם מ-32,000 ל-300 חיילים, הוא לא התווכח. הוא הבין שהניצחון צריך להיראות כפועל יוצא של התערבות אלוהית. האסטרטגיה שתכנן - מתקפת הלם פסיכולוגית עם שופרות וכדים - הצליחה מעבר לכל ציפיה. כשאפרים התלונן על אי-הזמנתו לקואליציה הראשונית, גדעון הפגין חכמה פוליטית: החמיא להם על הצלחתם בלכידת שרי מדין, עד ש"רפתה רוחם מעליו". כמו כן, כשערי סוכות ופנואל סירבו לספק מזון לחייליו, הוא עמד בהבטחתו לנקמה - מנהיג חייב לקיים הבטחותיו.

לאחר הצלחותיו, העם הציע לגדעון מלוכה תורשתית. תשובתו הייתה נחרצת: "לא אמשל אני בכם ולא ימשל בני בכם ד' ימשל בכם." אפשר להציע כי גדעון זיהה שבנו הבכור אינו מתאים למלוכה. כשביקש ממנו להרוג את מלכי מדין, "לא שלף הנער חרבו כי ירא". מנהיג אחראי לא מעביר שלטון לבן שאינו מוכן לכך. בנוסף, גדעון לא רצה להתחייב למגבלות התורה על המלך - "ולא ירבה לו נשים... וכסף וזהב לא ירבה לו מאד". אכן, לגדעון היו "נשים רבות" והוא צבר עושר רב.

גדעון שלט ביעילות 40 שנה, תקופה של יציבות נדירה בעידן השופטים. מיד לאחר מותו, "וישובו בני ישראל וזנו אחרי הבעלים". יתרה מזאת, בנו אבימלך כן התמלך אך הפך לרודן. העם אף לא זכר את טובתו: "ולא עשו חסד עם בית ירבעל גדעון." סיפור גדעון מלמד על איכות על פני תואר - ניתן להנהיג ביעילות ללא תואר פורמלי, אך חשוב לחשוב על המוסדות שמותירים אחריהם. בנוסף, החלטת גדעון שלא להעביר שלטון לבנו מלמדת על הפרדה בין אינטרס אישי לטובת הציבור.

גדעון היה המועמד הטבעי הראשון למלוכה בישראל. החלטתו לסרב הייתה מורכבת: מנעה העברת שלטון לבן לא מתאים, אך הובילה לכישלון ארוך טווח. סיפורו מציג דילמה נצחית - מתי כדאי למנהיג לקבל אחריות פורמלית, ומה חשוב יותר: הצלחה אישית או בניית מוסדות בני קיימא?